

SWOT-МАТРИЦЯ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Порівняльні переваги, виклики та ризики

SWOT-аналіз проведено на основі аналізу соціально-економічного розвитку області за попередні 5 років і схвалено членами Робочої групи із розробки проекту Стратегії розвитку Кіровоградської області на період до 2027 року, склад якої затверджено розпорядженням голови облдержадміністрації від 28 березня 2019 року №582-р "Про робочу групу з розроблення проекту Стратегії розвитку області на 2021-2027 роки та Плану заходів з її реалізації на 2021-2023"

СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
<p>1. Значний потенціал для розвитку галузі сільського господарства: у галузі сільського господарства створюється понад 31,0% валової доданої вартості у загальному обсязі ВДВ в області; якісні чорноземи: 4 місце за 67 бальною шкалою; значні площі земель сільськогосподарського призначення (1,9 млн.га, або 4,9 % в Україні); розвинена інфраструктура для зберігання і обробки сільськогосподарських культур; наявність ряду потужних підприємств із переробки сільськогосподарських культур (насіння соняшнику, цукрового буряку, сої, ріпаку); наявний науковий потенціал у галузі сільського господарства</p>	<p>1. Сировинна спрямованість експорту сільськогосподарської продукції. Продукти рослинного походження становлять майже 27% загального експорту області (139,4 млн.дол.США). Обмеженість інфраструктури для зберігання продуктів овочівництва, садівництва і ягідництва та промислових підприємств із їх переробки. Зниження якості сільськогосподарських земель через моногалузовість виробництва сільськогосподарських культур. Спеціалізація сільськогосподарських товаровиробників переважно на вирощуванні продукції рослинництва (понад 85 % у загальному обсязі валової продукції сільського господарства в області).</p>
<p>2. Розвинена харчова промисловість: підприємства галузі забезпечують понад 39% валової доданої вартості, яка створюється у промисловості області; 14,7 % загального обсягу експорту із області – це готові харчові продукти; підприємствами області виробляється 15 % олії від їх загального виробництва в Україні; продукція харчової промисловості займає 35,7% у загальному обсязі реалізованої промислової продукції в області; представлена понад 200 суб'єктами, які здійснюють виробництво продукції; працює 9,4 тис. штатних працівників (24,4% від загальної кількості працівників у промисловості, та 5,3% - в області);</p>	<p>2. Неналежний технічний стан значної більшості об'єктів дорожньо-транспортної інфраструктури та їх недостатність створюють додаткові обмеження у розвитку регіону через: відсутність виходу до морських портів, повноцінної діючого аеропорту, прямого залізничного сполучення із рядом обласних центрів на заході і сході України; значну віддаленість від країн Європи; не відповідність вимогам сучасного автомобільного руху та технічним параметрам автомобільних доріг, понад 80 % яких побудовані більше 30 років тому; віддаленість значної кількості районів від обласного центру (понад 100 км).</p>
<p>3. Високорозвинений потенціал галузі машинобудування (сільськогосподарське, електромеханічне, радіотехнічне, гідравлічне): забезпечується 19,1% валової доданої вартості, яка створюється у галузі промисловості; 12 % - загального обсягу реалізованої</p>	<p>3. Низький рівень доходів значної частини населення: розмір середньомісячної заробітної плати є меншим від середнього в Україні, що стимулює відтік кваліфікованих інженерно-технічних кадрів, працівників робітничих професій за межі області і України. Частка заробітної плати у доходах населення складає</p>

СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
<p>промислової продукції області забезпечується машинобудуванням. Підприємствами машинобудування: виробляється 98% агрегатів гідравлічних; 64% сівалок; 40% розпушувачів та культиваторів; 25% та 32% кранів мостових та перевантажувальних від їх загального виробництва в Україні; діє 24 підприємства, які здійснюють виробництво сільськогосподарської техніки і запчастин до неї, в яких зайнято 1,8 тис.осіб; ПАТ "НВП "Радій" – унікальне підприємство з високою інноваційною активністю, лідер з виробництва систем ядерної безпеки для АЕС.</p>	<p>41,7 % і є меншою від середньої в Україні (47,4 %). Частка соціальних допомог і виплат у загальних доходах населення складає понад 33,9% і є вищою від середньої в Україні (32,5%). В області значною є кількість осіб віком понад 60 років (24,7% від загальної чисельності населення, в Україні – 23,4%).</p>
<p>4. Кіровоградщина – один із найбільш насичених мінеральними ресурсами регіонів України: на території області виявлено 32 види і налічується більше 390 родовищ корисних копалин, з яких 303 - враховані державним балансом України; область займає монопольне становище в Україні за запасами уранових руд; розвідані поклади бурого вугілля (43 ділянки бурого вугілля у складі 12 родовищ, по яких розвідані запаси в кількості 750 млн.т, що становить 1,7% запасів від загальних в Україні); наявність гірничо-збагачувального комбінату потужністю – 240 тис.т/рік ільменітового концентрату, що складає 2% від загального обсягу світового виробництва; наявність мінеральних ресурсів для розвитку металургійної галузі (залізни руди: залізо, хром, нікель, кобальт), енергетики (буре вугілля, уран, горючі сланці), електро- та радіотехнічної сировини (графіт), хімічної промисловості, авіа- та машинобудування (титан), будівельних матеріалів (цегельна, керамічна та цементна сировина), облицювальних природних матеріалів (граніти, чарнокіти, габро, лабрадорити), рідкісних металів (літій, скандій та ін.), благородних металів (золото), самоцвіти (алмази).</p>	<p>4. Наявність негативних тенденцій у машинобудуванні (через згорання з 2015 року основних ринків збуту продукції машинобудування (РФ) та надходження на ринок України техніки відомих світових брендів, яка була у використанні та є значно дешевшою за нову техніку вітчизняного виробництва), про що свідчить зменшення: обсягів виробництва: у 2017 році – 71,2%, у 2018 році – 89,4%; обсягу експорту машин та обладнання - із 112,7 млн.дол.США 2013 році до 71,1 млн.дол.США у 2018 році; чисельності найманих працівників - із 9 тис.осіб у 2010 році до 5,8 тис.осіб у 2018 році. Недостатність висококваліфікованих інженерних кадрів та працівників робітничих професій для підприємств машинобудування в області. Нерозвиненість взаємодії між науковими установами та підприємствами машинобудування області в питаннях підготовки інженерно-технічних кадрів та впровадження інновацій</p>
<p>5. Найбільша в Україні і одна із 10 найбільших в Європі Міжнародна агропромислова виставка із польовою демонстрацією техніки і технологій "AGROEXPO", яка щорічно проводиться в області, яка презентує потенціал області і стимулює розвиток суміжних галузей</p>	<p>5. Високий рівень техногенного навантаження на навколишнє природне середовище та загострення екологічних проблем через: високу концентрацію найбільш екологічно-небезпечних корисних копалин та підприємств із їх видобування (уранові шахти) на території області, радон;</p>

СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
	невжиття достатніх заходів щодо рекультивації земель, заходів із охорони навколишнього природного середовища.
<p>6. Розвинена мережа закладів освіти і науки для підготовки та перепідготовки кадрів, значний науковий потенціал.</p>	<p>6. Недостатність забезпечення місцевими водними ресурсами (їх запаси вдвічі менші, ніж в середньому в Україні). У розрахунку на одного жителя: водозабезпеченість - складає 220 куб.м. на рік (в Україні - 580 куб.м.), водоспоживання - складає 172 л/добу (в Україні - 320 л/добу).</p>
	<p>7. Недостатність об'єктів і неналежний технічний стан значної більшості об'єктів дорожньої та соціальної інфраструктури в сільській місцевості. Централізованим водопостачанням в області не забезпечені споживачі більше 800 сільських населених пунктів (78,2%). Лише 16,4 % житлової площі у сільській місцевості обладнані водопроводом. Централізованим водовідведенням в області забезпечені споживачі лише 6 сільських населених пунктів (0,6% від їх загальної кількості). Загалом, 34% комунальних каналізаційних мереж області знаходиться в аварійному та ветхому стані. Частка сільських населених пунктів, де немає лікувальних закладів, за їх відстанню до найближчих населених пунктів до 3 км, де такі заклади є, складає 6,3% від загальної кількості сільських населених пунктів області і також є меншою ніж в Україні (8,3%)</p>
	<p>8. Значний ступінь зносу основних засобів об'єктів інфраструктури у галузі житлово-комунального господарства, у перш у чергу систем теплопостачання, водопостачання і водовідведення. Станом на 01 січня 2019 року протяжність комунальних водопровідних мереж складає 2857 км, з яких знаходиться в аварійному та ветхому стані – 1360 км, або 47,6%. Протяжність комунальних каналізаційних мереж складає 980,5 км, з яких знаходиться в аварійному та ветхому стані - 332,7 км, або 33,9%. Втрати води у водопровідних мережах підприємств водопровідно-каналізаційного господарства області до поданої води в мережі склали у 2014 році – 37,2 %, у 2015 році - 42,7%, у 2016 році - 37,2%, у 2017 році - 31,5%, у 2018 році -31,7%.</p>

СИЛЬНІ СТОРОНИ**СЛАБКІ СТОРОНИ**

Установлена пропускна потужність каналізаційних очисних споруд, які експлуатуються в області для очищення стічних вод, становить 144 тис.куб.м на добу, через які у 2018 році пропущено 17968 тис.куб.м стоків, що на 322 тис.куб.м менше ніж у 2017 році. Пропускна спроможність очисних споруд перевищує обсяг стоків, які надходять на очищення і використовуються у середньому по області на 35% до встановленої потужності, що зумовлює непродуктивні витрати паливно-енергетичних ресурсів та збільшення собівартості послуг.

Технічний стан житлового фонду свідчить про посилення тенденції до його стрімкого фізичного зносу. Кількість ліфтів, що відпрацювали нормативний термін (25 років) у порівнянні з 2014 роком збільшилась на 30,6% і станом на 01 січня 2019 року становить 1284 од., або 90,7% до їх загальної кількості. По Кіровоградській області станом на 01 січня 2018 року до категорії ветхих житлових будинків віднесено 95 будинків загальною площею 15,7 тис.м², що становить 0,2% всього ветхого житлового фонду України, де постійно проживають 792 мешканця. До категорії аварійних житлових будинків по віднесено 4 од. загальною площею 5,18 тис.м², тобто 0,02% всього аварійного житлового фонду України, де постійно проживає 61 мешканець.

За даними підприємств станом на 01 січня 2019 року протяжність теплових мереж становить 369 км, з яких відпрацювали нормативний термін експлуатації – 177 км, що складає 48%. Протягом 2014-2018 років спостерігається тенденція щодо збільшення протяжності теплових мереж, що відпрацювали термін експлуатації.

9. Відсутність підприємств із переробки та утилізації промислових і твердих побутових відходів, полігони ТПВ здебільш не відповідають екологічним нормам, не налагоджено систему збору ТПВ у значній кількості сільських рад.

Утворення побутових відходів в області збільшується, при цьому значні їх обсяги розміщуються на звалищах, які розташовані в неприйнятних місцях та неналежним чином спроектовані і експлуатуються.

У всіх містах та районах області будівництво полігонів твердих побутових відходів не проводиться, наявна документація по проведенню реконструкції або добудови

СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
	<p>розроблена в цінах попередніх років, проекти не реалізовано, на теперішній час документація є застарілою та потребує коригування як у ціновому аспекті, так і щодо вимог природоохоронного законодавства. Роздільне збирання, переробка та утилізація ТПВ, вилучення і утилізація біогазу на сміттєзвалищах області не проводяться, окрім полігону твердих побутових відходів м.Кропивницький.</p> <p>10. Обмеженість туристичної інфраструктури (готелів, мотелів, баз і зон відпочинку, об'єктів придорожного сервісу тощо).</p> <p>11. Високий рівень дотаційності бюджету, незначні обсяги капітальних видатків у структурі місцевих бюджетів Власні надходження становлять 41,1 % у загальному обсязі доходів місцевих бюджетів області .Питома вага видатків: капітальних видатків у 2018 році склала 8,7%.</p> <p>12. Високий рівень безробіття (за методологією МОП - 11,6%, 23 місце в Україні</p> <p>13. Недостатній рівень житлового будівництва у містах і районних центрах області. потенціал галузі будівництва в області є незначним. У 2014-2018 роках прийнято в експлуатацію лише 327 тис.кв.м житла, у розрахунку на 10 тис. осіб – в середньому 60 кв.м.</p> <p>14. Монопрофільність економіки більшості міст і районів області та значні диспропорції між районами і містами за рівнем урбанізації та економічного розвитку.</p>
МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
<p>1. Зростання попиту на сільськогосподарську продукцію та продовольчі товари на зовнішніх ринках України стимулюватиме товаро-виробників до нарощування потенціалу і підвищення конкурентоспроможності продукції і товарів</p>	<p>1. Складна демографічна ситуація: збереження негативних тенденцій до подальшого природнього скорочення населення, у першу чергу дітей, молоді та населення у працездатному віці, через старіння населення, значне перевищення рівня смертності над рівнем народжуваності, міграційне скорочення населення.</p>
<p>2. Розширення та надання державної підтримки для вітчизняних товаровиробників, у тому числі через відшкодування суб'єктам господарської діяльності частини вартості сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва, відсотків за користування банківськими кредитними ресурсами, підтримку фермерських господарств</p>	<p>2. Відтік молоді та кваліфікованих кадрів за межі області і України</p>

СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
3. Покращення інвестиційного та бізнес-клімату в Україні, розширення заходів щодо стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу	3. Незадовільний технічний стан автомобільних доріг міжнародного та національного значення на територіях сусідніх областей
4. Розвиток зовнішньо-економічних зв'язків із партнерами іноземних країн.	4. Зниження конкурентоспроможності продукції і товарів місцевих товаровиробників на зовнішніх ринках
5. Залучення грантових коштів на реалізацію проектів регіонального розвитку	5. Високі процентні ставки за користування банківськими кредитами для суб'єктів малого і середнього бізнесу
6. Завершення реформи децентралізації влади в Україні, що сприятиме зростанню бюджетної спроможності громад, збільшенню їх інвестиційної складової.	6. Призупинення або уповільнення процесу децентралізації влади в Україні
7. Зростання внутрішнього споживчого попиту в Україні	7. Неврегульованість на державному рівні питань із будівництвом нової уранової шахти та виведенням із експлуатації Інгульської і Смолінської шахт, які розташовані на території області
8. Зростання популярності сільського зеленого туризму, об'єктів культурної і архітектурної спадщини серед населення України та іноземних туристів	8. Зменшення реальних доходів населення через обмеження фінансування державних програм соціального захисту населення, пенсійного забезпечення тощо
9. Реалізація та фінансування заходів і проектів державних цільових програм та бюджетних програм, таких як "Питна вода України", "Розвиток автомобільних доріг України", в галузі охорони здоров'я і освіти, охорони навколишнього природного середовища	

ПЕРЕВАГИ

ВИКЛИКИ

СЛАБКІ СТОРОНИ
1. Неналежний технічний стан значної більшості об'єктів дорожньо-транспортної інфраструктури та їх недостатність створюють додаткові обмеження у розвитку регіону.
2. Сировинна спрямованість експорту сільськогосподарської продукції.
3. Низький рівень доходів значної частини населення.
4. Наявність негативних тенденцій у машинобудуванні
5. Високий рівень техногенного навантаження на навколишнє природне середовище та загострення екологічних проблем
6. Недостатність забезпечення місцевими водними ресурсами
7. Недостатність об'єктів і неналежний технічний стан значної більшості об'єктів дорожньої та соціальної інфраструктури в сільській місцевості
8. Значний ступінь зносу основних засобів об'єктів інфраструктури у галузі житлово-комунального господарства, у перш у чергу систем тепlopостачання, водopостачання і водовідведення.
9. Відсутність підприємств із переробки та утилізації промислових і твердих побутових відходів, полігони ТПВ здебільш не відповідають екологічним нормам, не налагоджено систему збору ТПВ у значній кількості сільських рад.
10. Обмеженість туристичної інфраструктури (готелів, мотелів, баз і зон відпочинку, об'єктів придорожнього сервісу тощо).
11. Високий рівень дотаційності бюджету, незначні обсяги капітальних видатків у структурі місцевих бюджетів
12. Високий рівень безробіття
13. Недостатність житлового будівництва у містах і районних центрах області.
14. Монопрофільність економіки більшості міст і районів області та значні диспропорції між районами і містами за рівнем урбанізації та економічного розвитку.

МОЖЛИВОСТІ
1. Зростання попиту на сільськогосподарську продукцію та продовольчі товари на зовнішніх ринках України стимулюватиме товаровиробників до нарощування потенціалу і підвищення конкуренто-спроможності продукції і товарів
2. Розширення та надання державної підтримки для вітчизняних товаровиробників, у тому числі через відшкодування суб'єктам господарської діяльності частини вартості сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва, відсотків за користування банківськими кредитними ресурсами, підтримку фермерських господарств
3. Покращення інвестиційного клімату та бізнес-клімату в Україні, розширення заходів щодо стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу
4. Розвинені зовнішньо-економічні зв'язки із партнерами іноземних країн.
5. Залучення грантових коштів на реалізацію проектів регіонального розвитку
6. Завершення реформи децентралізації влади в Україні, що сприятиме зростанню бюджетної спроможності громад, збільшенню їх інвестиційної складової.
7. Зростання внутрішнього споживчого попиту в Україні
8. Зростання популярності сільського зеленого туризму, об'єктів культурної і архітектурної спадщини серед населення України та іноземних туристів
9. Реалізація та фінансування заходів і проектів державних цільових програм та бюджетних програм, таких як "Питна вода України", "Розвиток автомобільних доріг України", в галузі охорони здоров'я і освіти, охорони навколишнього природного середовища

РИЗИКИ

СЛАБКІ СТОРОНИ
1. Неналежний технічний стан значної більшості об'єктів дорожньо-транспортної інфраструктури та їх недостатність створюють додаткові обмеження у розвитку регіону.
2. Сировинна спрямованість експорту сільськогосподарської продукції.
3. Низький рівень доходів значної частини населення.
4. Наявність негативних тенденцій у машинобудуванні
5. Високий рівень техногенного навантаження на навколишнє природне середовище та загострення екологічних проблем
6. Недостатність забезпечення місцевими водними ресурсами
7. Недостатність об'єктів і неналежний технічний стан значної більшості об'єктів дорожньої та соціальної інфраструктури в сільській місцевості
8. Значний ступінь зносу основних засобів об'єктів інфраструктури у галузі житлово-комунального господарства, у перш у чергу систем тепlopостачання, водopостачання і водовідведення.
9. Відсутність підприємств із переробки та утилізації промислових і твердих побутових відходів, полігони ТПВ здебільш не відповідають екологічним нормам, не налагоджено систему збору ТПВ у значній кількості сільських рад.
10. Обмеженість туристичної інфраструктури (готелів, мотелів, баз і зон відпочинку, об'єктів придорожнього сервісу тощо).
11. Високий рівень дотаційності бюджету, незначні обсяги капітальних видатків у структурі місцевих бюджетів
12. Високий рівень безробіття
13. Недостатність житлового будівництва у містах і районних центрах області.
14. Монопрофільність економіки більшості міст і районів області та значні диспропорції між районами і містами за рівнем урбанізації та економічного розвитку.

Посилляють

ЗАГРОЗИ
1. Складна демографічна ситуація: збереження негативних тенденцій до подальшого природнього скорочення населення, у першу чергу дітей, молоді та населення у працездатному віці, через старіння населення, значне перевищення рівня смертності над рівнем народжуваності, міграційне скорочення населення.
2. Відтік молоді та кваліфікованих кадрів за межі області і України
3. Незадовільний технічний стан автомобільних доріг міжнародного та національного значення на територіях сусідніх областей
4. Зниження конкурентоспроможності продукції і товарів місцевих товаровиробників на зовнішніх ринках
5. Високі процентні ставки за користування банківськими кредитами для суб'єктів малого і середнього бізнесу
6. Призупинення або уповільнення процесу децентралізації влади в Україні
7. Неврегульованість на державному рівні питань із будівництвом нової уранової шахти та виведенням із експлуатації Інгульської і Смолінської шахт, які розташовані на території області
8. Зменшення реальних доходів населення через обмеження фінансування державних програм соціального захисту населення, пенсійного забезпечення тощо

